

Catalunya Artística

INSOMNI.—Cuadro al oli de SEBASTIÀ JUNYENT

15 cèntims

Els dos Esperits

Drama en 4 actes, de J. Torrendell

II

La característica d'aquest drama, com se desprén de lo apuntat en l'article del número passat, es un afany intens de renovació y posseïeix dugas de las tres qualitats essencials en tota obra artística: la claretat y la sinceritat.

Que 'l sentiment qu'inspira al artista es fondo y sincer, res ho demostra com el *tó inspirat* que revesteix tot sovint,—massa per cert,—lo que diuen els personatges. Aquesta sinceritat, creyem en bona fé qu'ha recaygut algunas vegades en perjudici de l'obra, deixantse portar per l'intensa esbransida del seu sentiment, l'autor *canta* verdaderas odas á l'ideal qu'estima, en perjudici de la naturalitat del diàlech.

Altra cosa, que també confirma la sinceritat y honradesa del artista, es que no carrega de tintas foscas els personatges representant la tendresa oposada á la seva. Tots ne coneixem d'amos molt pitxors que *don Leonart*, y que no 's mouhen per una idea, més ó menos justa, més ó menos bona, sino per l'interés mesquí del llibre de caixa.

Y si l'obra es sincera en extrém, la seva claretat arriba á la transparència, ab tot y tancar un símbol transcendental.

No sé si ha sigut aquesta l'intenció del autor, pero l'impressió que 'ns ha deixat la lectura, es que l'acció externa, concreta, particular, enclou un drama de transcendència universal.

Els dos Esperits, no es el drama individual d'en Pau ó d'en Pere, es el drama etern de l'Humanitat, evolucionant sempre en sentit progressiu, de cara á la llibertat absoluta, terme y fi á que tendeixen totes las ideas noves, y evolucionant á despit dels que voldrían immobilitzarla, per sempre, en el moment d'aquesta evolució, que més s'adapta á 'n els seus fins personals.

En la *Conxa Servera* del drama, hi veyem personificada l'Humanitat inconscient, la multitud dels que viuen, sense haverse preguntat may quin sentit té la vida, ni sapiguer del cert perquè viuen. En ella dormen, en potencia, qualitats superiors, que 's perdrien infecondas, si no vingués l'ideal á desvetllarlas, fentlas posar en activitat en bé d'ella y dels altres.

La *Conxa*, l'Humanitat ensenyada, se desvetlla al crit de redempció que l'*esperit nou*, qu'encarna l'*Auba*, fá ressonar en la seva orella, y lluyta per desferse de las imposicions del passat, de totes las rutinas atávicas que la subjeccan en una vida migrada y sense aspiracions, fins que triomfa, afirmant la seva personalitat y 'l seu dret á viure la vida, en el sentit més ample.

El símbol no pot ésser més clar. Y la gran qualitat de l'obra, es que ab tot y 'l seu simbolisme, els personatges no deixan may d'ésser de carn y ossos, y la lluyta dramática, fins fent abstracció de lo que podríam dirne la corrent sotarrània d'heroisme que la vivifica, es intensa y emocionant, per lo eminentment humanitari.

Al entorn dels tres personatges esmentats y que sintetisan el drama, hi formiguejan una munió de tipus molt ben observats. Entre altres, citarém el metje, *D. Sadurní*, revolucionari teòric, que la revolució espanta, al passar de las ideas á las cosas. *D. Estanislau Roca*, ex-capità de la guardia civil, que 's vá sortir del *Cuerpo*, perquè no 'l deixavan pegar com volia, els dies de bullanga. El *banquer, liberal-democrata* tant com no corren perill als interessos, etc.

Tanta abundó de personatges secundaris, mal que ben lligats á la acció principal, potser li llevan una mica de la intensitat que sense ells tindria. Filant prim, aquest seria un dels defectes de l'obra, encara que dispensable. En realitat, no es que 'l drama desmereixi, sino que no arriba á l'altura qu'indubtablement assoliria, desembrassat de tot lo accessori.

Un altre defecte,—y aquest sí que ho es de veras,—

es lo que sovintejan las *predicas*, com apuntavam més amunt, en boca dels personatges. Aquest es un mal de que pateixen, sense escepció, els autors qu'entre no saltres conreuhan el teatre á la moderna.

Y no s'entengui aquí, que, per *predicar*, enteném, com fan la majoria, ó més ben dit, la totalitat de revisters ab honors de crítics, qu'*ofician* en las columnas de la nostra premsa diària, el que 'ls personatges exposin ideas.

Per nosaltres, *predicar*, es, precisament lo contrari: es qu'una vegada exposada l'idea, se la comenti y ampliï, ab corolaris y adjectius, d'ordre sentimental casi sempre, y complertament innecessaris.

Fém aquesta aclaració, perquè ja ha passat á la categoria de *clivé*, qu'aixís que un personatge en escena, deixa de parlar del temps y de la pluja, per enlayrarse á consideracions més altas, els *pseudo-crítics* que patim, engegum lo de las *predicas*, sense fixarse en si lo que diu el personatge es de substancia y está en situació. Sembla com si 'ls esmentats senyors, en las sevas conversas, parlessin sols de bestiesas, cuan se negan á admetre, com real y humá, qu'un home sobre la escena, tingui ideas y las emiteixi.

Sentat donchs lo que per *predicar* enteném nosaltres, es la nostra convicció que *Els dos Esperits* guanyarian molt en forsa dramática, esclarits de tot lo que podríam dirne *variaciones liricas* sobre 'l tema d'una idea fonamental, deixant qu'aquesta vibrés sola, com un toch de campana en el silenci de la nit.

Insistim sobre aquest punt, perquè en Torrendell es un dels autors que més dias de gloria pot donar á la nostra escena y desitjariam posarlo en guardia contra d'ell mateix, contra del seu temperament impetuós, que 's deixa portar massa per la *furia poética* que l domina. Parla l'amich, eh?

Just seria, que senyalats els defectes que á 'n el nostre entendre te l'obra, parlessim també de las sevas bellesas; pero aquells son tan petits y aquestas tantas y tan grossas, que no tenim espay pera analisarlhas.

Consti solsament que *Els dos Esperits* es un drama gran, hermós y sincer.

Y no sols aixó; si que també una obra de coratge y una bona obra, per molts que viuen lluny de la realitat, y que sols despertan al sentir l'espatech d'una revolta, y tornan á caure en llur ensoportiment, aixís que ha passat la gropada. Tota la nostra classe mitja, tant endejuna del treball que s'está operant sota d'ella, hauria de llegir aquest drama, per apartarse d'aquesta actitud de resistencia intransigent en que per ignorancia's coloca y que, mes tart, ó mes aviat, ha d'ésser causa de la seva ruina.

En aquest sentit, creyem qu'hauria sigut benefactora la representació d'*Els dos Esperits*; cert qu'hauria promogut protestas, dels que, de la seva immobilitat intelectual, ne deduïhen que las ideas y las cosas no 's transforman. Pero potser algú s'hauria escoltat el toch de atenció, aprofitant las ensenyansas de l'obra y aprenguent de transigir, d'evolucionar junt ab l'epoca.

D'aquesta manera *Els dos Esperits*, á mes de l'innegable importancia artística que tenen, haurían complert l'obra d'utilitat social que 'ls hi reconeixém.

Es una llástima, que 'ls prejudicis que desgraciadament pesan sobre l'nostre públich y empresas, hagin fet impossible l'estreno d'aquest drama. Indubtablement, com va preveure l'autor, ni l'empresa l'hauria volgut estrenar, ni 'l públich burgés l'hauria tolerat, si arriba á estrenarse.

Y entenguim que no 's tracta de res de l'altre mon; es sols un aspecte de la realitat que tenim devant dels ulls y que sols els que de proposit els tancan, deixan de veure.

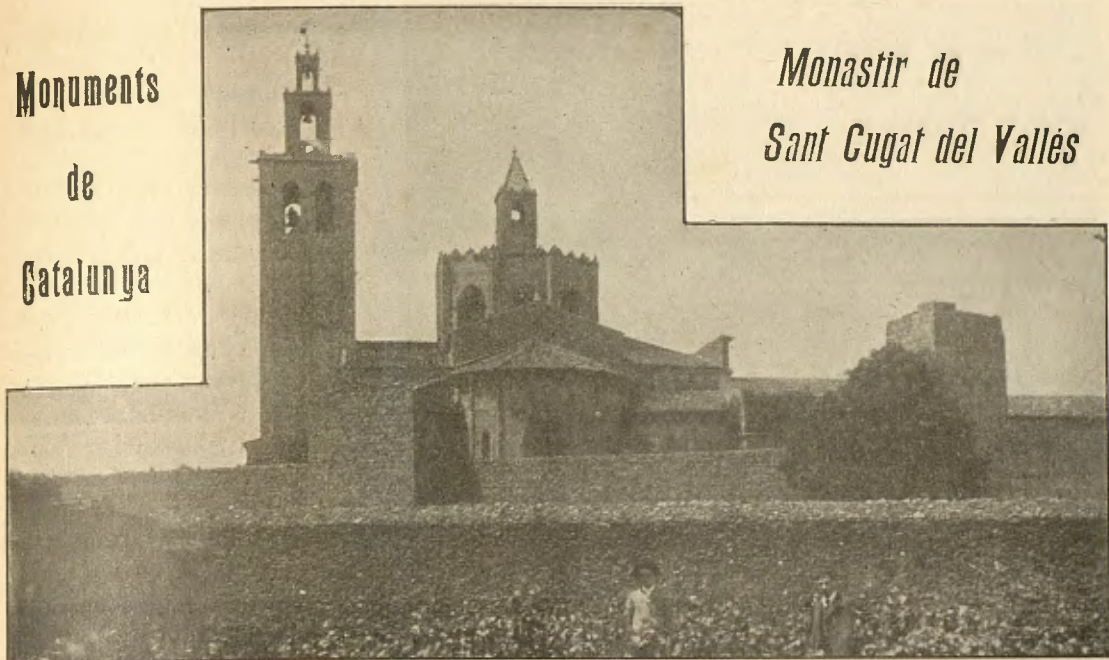
Que vagin fent; que fiquin el cap dintre la sorra, com l'avestrús, pera no veure al cassador. El mon marxa per més qu'ells s'aturin y 'ls tirarà de recó, á l'hora menos pensada.

JOSEPH PIULA

Monuments
de
Catalunya

*Monastir de
Sant Cugat del Vallés*

Vista exterior: Abside y torre.

Un dels monuments mes antichs y de més mèrit arquitectònic de la nostra terra es sens dupte el Monastir de Sant Cugat del Vallés, avuy convertit en humil parroquial de la vila del mateix nom.

Edificat sobre las runas romanes del *Castrum Octaviæ* (quin nom guardava encara la població de Sant Cugat en la Edat Mitja) se creu que la primitiva fàbrica del Monastir ja fou destruhida pe'ls alarbs en l'any 779 pero en el 785 fou reedificat per la Ordre benedictina en memoria de Sant Cugat y altres Sants que allí havían assolit la corona del martiri. Aquesta nova construcció s' honra ab las figuras mes grans d' aquella época gloriosa.

Se conta que Carlemany protegí aquesta segona fundació; y si bé la crítica històrica ha negat del famós emperador tota intervenció en la reedificació d' aquest Monastir, no nega en absolut l' afalagador supòsit de que 'l fundés son fill Ludovich Pío ó algùn de sos més pròxims successors.

Nova destrucció sofrí tan hermosa obra en l' any 986, quan els fanàtics de Mahoma acaudillats pe 'l sanguinari Almansor, caygueren contra aquestas comarcas com plaga devastadora. Entre las runas del Monastir hi moriren l' Abat Joan y onze de sos monjos.

Una volta refets nostres passats d' aquella desgraciada batalla de Matabous, en la que 'l mateix comte Borrell I se vegé obligat á cercar refugi á Manresa, se l lensaren contra 'l poderós enemich, y avans de finir l' any següent totas las terras guanyadas pe 'ls moros tornavan á esser dels catalans.

Després d' aquest fet, ben gloriós per las armas dels primers comtes de Barcelona, l' Abat Otho, del Monastir de Sant Cugat, colocá la primera pedra del magestuós temple que

Ruinas d' una part del primitiu Monastir.

Plassa y entrada de la Iglesia.

avuy encar domina gran part del plá del Vallés. Las cendras del cos del Abat Otho, están guardadas en un 'sepulcre gótic del interior de la iglesia.

Aquest edifici, está dividit en tres naus sostingudas per deu columnas. Per sas dimensiós arquitectónicas ha sigut calificat aquest temple de sumptuós. Te trenta metros d' ample per setanta-dos de llargària y sas bóvedas y la torre s' aixecan vintivuyt y quaranta-cinch metros respectivament. Perteneix al istil bizanti-gótic, y aquesta barreja 's deu al allavoras naixent istil ojival que sorprengué l' obra á mitj fer, y l'artista volgué imprimirhi el sagell del nou horitzó que l' Art s' obría.

L' Abat Guitart, successor de Otho, terminá el superb edifici de la iglesia y comensá la obra del claustre, que fou acabat en l'any 1015.

Es una de las joyas mes preuhadas del Art bizantí que 'ns llega l' antigüetat. L' excursionista que per primera vegada hi penetra, no pot sustreure's á la fendíssima emoció que fan sentirli aquellas magestuo-

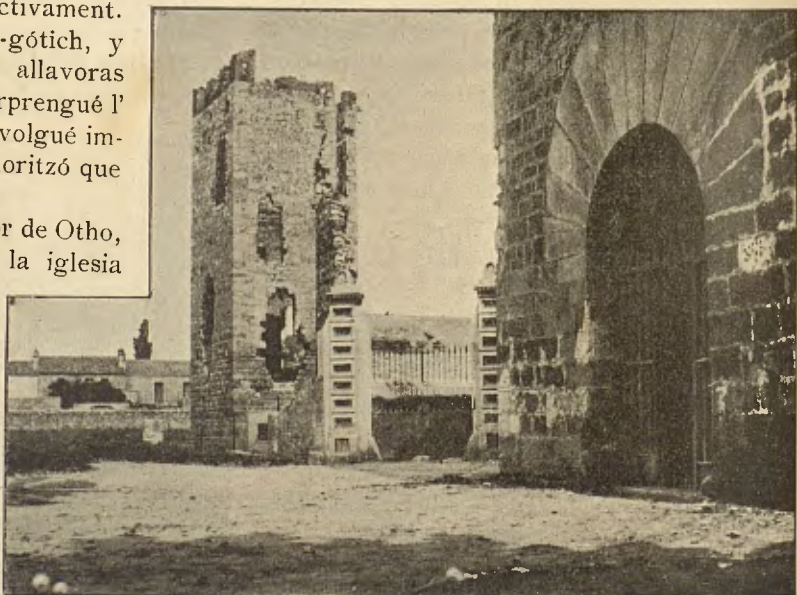
sas bóvedas y l'esperit se 'n sent enlayrat.

El claustre está format per quatre corredors ab dos rengles de columnas, sumant un total de cent cuarentacinch pilastres ab igual número de capitells que son, sens dupte, lo mes notable y digne d' admirar. L' artista, després de reunir en aquella munió de capitells tota la riquesa escultórica de son temps, procurá no cisellarne dos ab igual dibuix, donanthi una variació de relleus en cad' un d' ells.

El nom del escultor que va deixarnos tan important monument, se llegeix en aquella lápida que ha sigut copiada aixís:

Hæc est Arnali sculptoris forma cæli qui claustrum tale construxit perpetuale.

No 's tenen indicis dels demés artistes que varen construir el temple, ni dels que mes modernament trevallaren en son interior, deixantnos obras tan hermosas com es l' altar major, d' istil gótic pur, y tal volta l' únich rival del de la Catedral de nostra ciutat. Els noms d' aquells artistes, donchs, han quedat ignorats,

Porta d' entrada als claustres.

no sabem si per la pèrdua dels documents que poguessen acreditarho degut á las grans revoltes contra aqueixas comunitats, ó be per la modestia d'aquells homes que prou satisfets y orgullosos estavan de treballar per l' Art que de cor sentían, y perxó no's cuydaren de trasmetre sos noms á la posteritat.

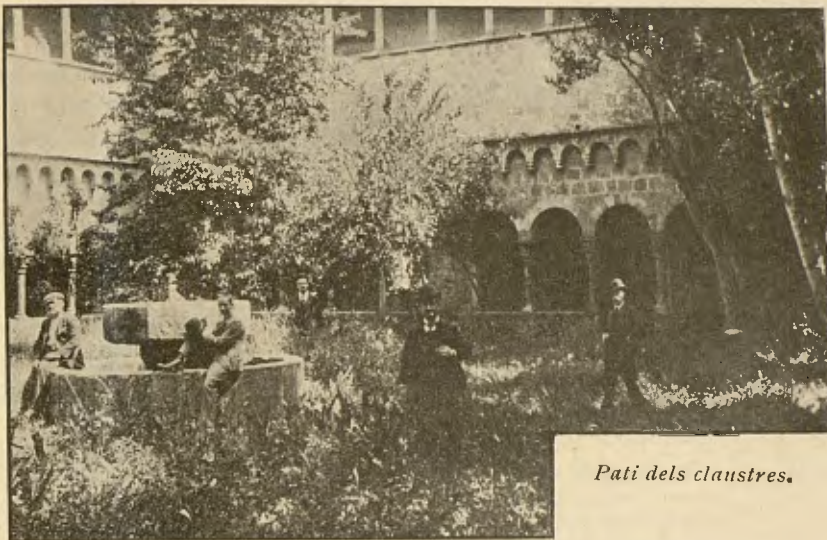
Además de sa importància com á monument arquitectònic, el Monastir de Sant Cugat del Vallés, va ben lligat á la Historia de Catalunya tant per fets d' armes com per successos importants d' altre jayent.

El día 14 de Novembre del any 1039 en el temple d' aquest Monastir hi tingué lloch una cerimonia bon xich interessant pera la nostra Historia: fou l' acte de desposarse el comte Ramón Berenguer I *el Vell* ab Na Isabel, ab tota magnificencia. També s' hi celebraren algun cop Corts catalanas, una de las més importants las del any 1419 per Alfons V *el Sabi* ab motiu de dur á cap una expedició contra la

Cerdanya, expedició que personalment dirigí el rey, y de la que 'n retorná, sens aportar, desgraciadament, novas glorias á son reyalme.

Entre las bellesas arqueològicas qu' encara se conservan en l' interior de la iglesia d' aquest Monastir, hi ha que fer menció de l' altaret ó retaule gòtic que 's troba al entrar, contra la paret dreta de la fatxada. Es una hermosa pintura del sigle XIV; la taula ó tarima en que l' aludit altaret descansa, obeeix al estil bizantí y se la suposa un parell de sigles mes antiga encara que 'l retaule.

M. PALLARÉS.

Una ala dels claustres.

El llorer de Vinyolas ⁽¹⁾

La senyoreta

I

Envers la plana de Vich,
hi há 'l poble de Vinyolas,
y en el poblet un llorer,
que tot l' any treu fulla nova.

Son brancatje sempre vert
may cap á terra se torsa,
mira sempre vers el cel
per darli sa flayre tota.

Va plantarlo un Sacerdot
qu' ostentava tres coronas:
la modestia y la virtut
que son germanas bessonas.

Y en mitj d' ellas, com un sol
brillant ab sa forsa tota,
la del géni portentós
admiració avuy d' Europa.

Géni que llavors capoll
esclatá en gemadas rosas:
per éll tragué flor *L' Atlántida*
devall mateix de las onas.

Els penyals del Canigó
assutzenas y violas,
perlas, corals y safirs,
illas d' or, guerrers y gojas.

Li dären llurs cants las aus,
serrats y abims sas històrias,
las flors llurs sospirs d' amor,
la creu, el cim de sa gloria.

Si tan enciseras son
las flors fins avuy desclosas.
¡Deu guardi á las que en llevar
de Jerusalém ens porta!

D' allá hont incréduls alarbs
retenen la Joya nostra;
d' hont ens guarda un sant recort
cada arbre en sa bella soca.

¡Deu guardi al preclar poeta,
els grans de moresca sorra;
qu' en sa pensa han de tornar
ramells de cristianas joyas!

A cada enfilall de perlas
treurá 'l llorer fulla nova;
plansonets que regarán
els àngels desde la gloria.

¡Be pots estendre tas brancas
preuhats llorer de Vinyolas,
que no 'n tindrás prou ab ellas
per dar á son front coronas!

DOLORS MONSERDÀ DE MACIÀ.

Juny de 1886.

(1) Haventse parlat tant entre'ls literats catalans ab motiu de la mort de Mossén Cinto (q. a. c. s.) de llorer de Vinyolas que plantá ell mateix essent Vicari d' aquell poble, creyem d' interès reproduhir aquesta poesia que va escriure la notable poetisa, nostra colaboradora donya Dolores Monserdà de Macià, que la dedicá al gran poeta á son retorn de Terra Santa, l' any 1886.

Aquesta poesia la teníam composta fa dos ó tres números, tenintse de retirar per excés d'altre material.

Rosalina, la tendre noyeta de sis anys, diriau qu' era feta de cera. Semblava un *bebé* malaltís. Res d' aquelles galdas molsudas y rojas de nina de cartró. Tenia els llabis prims y blanquinosos, las mans transparents, las cametas débils. Duya un vestit tan blanch, encartonat y guarnit de puntas que pareixia de porcelana.

Era tan bona que no gosava aixecar un bras si no li deyan.

Vaja, una joguina, ni més ni menys qu' una joguina.

Aixó mateix, una joguina, aixís la veyan els seus pares.

Y quíns pares!... Ell, un gomós, tot el día enrabenat, exhibintse. Liceu, Circol Equestre, la Borsa, caballs, cotxe, reunions y enredos, tot anava enrenou.

Ella, en dirvos que no volgué criar á la filla per no desformarse, n' hi ha prou y de sobras.

Y 'n sabian tant de gastar qu' aviat vá passarlos hi com aquell que s' ompla las mans d' aygua. Res, com el fum, ara n' hi há, després, qui sap ahont para.

—Qué farém, qué dirém, (tot alló que passa). El tíó!

Santa paraula, cap á l' altra banda del mar á veure á l' oncle. ¡Oh, el tíó, el tíó!...

—Y la Rosalina?—Está tan malalteta! el mar!... se 'ns moriria... (Millor dit, els faria nosa).—La deixarem.—Si, si, deixem-la.—Pobreta, tan *monà*, se 'ns moriria. La Dida la coneix més que nosaltres.

Determinat; á casa la Dida.

¡Quíns pares!

II

La Rosalina s' hi troba tota estranya, violent, trista, en aquell piset tan fosch y pobre del carrer dels Llástichs.

Y no solsament es aquell carrer, no; ho es tota la barriada de Sant Pere. Ella qu' estava acostumada ab aquell *principal*, aquell passeig, aquelles galerías plenas de flors y de sol.

Ara no 'n té de flors, ni de galeria; un cel obert que sembla un embut plé d' endròminas, una gàbia de cunills y unas amigas que no la miran ab bons ulls.

Son fillas de la Dida, bona dona de veras,

mes ben dit, una màrtir, casada ab un manobra, que renega y escup.

La Rosa s' estima tant á la *senyoreta* com si li fos mare. Y 's comprén.

Pobra Rosalina; l' estiman tan poch els seus pares! Fà un any que son fora, molt lluny y no han escrit, ni rés. com si no fos al món. Està tan malalta, tan débil!... Lo millor que 's feya á casa, era per ella. Aixó vá despertar els gelos y la Dida 's vegé obligada á donarli d' amagat. Las fillas s' ho pensavan, més clar, ho *espiavan* y la tenían aborrida.

—La *senyoreta* aixó, la *senyoreta* alló; fugiu, la *senyoreta*!...—Y al dirho, (qu' era tot el sant día) parlavan ab el nas, movian el cap y caminavan á passa curta, com *ella*.

El pare, aquell manobra qu' omplía de sobressalt l' ànima delicada de la Rosalina, també hi prenia part:—Vaja, vés que 'n vols fer de la *senyoreta*! Ja n' estich cansat de mantenir inútils.

Y no volia veure, que qui mantenía á n' ell y á tots plegats, era la pobra Dida escarrasantse del matí al vespre. Ell ray, el día que no treballava, no... treballava. A la taberna, s' hi distreya prou.

III

En *Cap-sot*, que li deyan á la feyna, allí hont gratava mahons y s' enfilava calmós carregat ab el sach del ciment ó la gaveta regalant de morter, no hi veyá de cap ull, estava irritat, escupía de gayrell, renegava ab tota la fúria.

—Cuán s' acabarà aixó!... Mala espina!... Lo que buscas es que á n' á tú y á la *senyoreta* vos *fumi* á fora de casa!

Y tot era, qu' havian passat tres anys llarchs, els pares no tornavan y la Rosalina continuava com el primer día, en el col·legi de monjas, tan diferent d' aquell altre rich d' avants anomenat de Loreto.

La Rosa li havia portat plena de bona fé; coneixia de sobras que acostumada á un altra mena de vida, calia tractarla d' un modo diferent que á las sevas fillas y per rés del món l' haguera tret fins qu' estés ben intruhida.

No cal dir que ab el genit del marit y de las fillas lo que sofría d' esperit la pobra Rosa. Li feya mal el cor. Treballava sense descans, anava á rentar, fregava, s' havia tornat incansable.

La Pepeta y l' Agustina ja eran grans, tret-

ze y catorze, respectivament, y las havían posadas d' aprenentas; l' una de modista y l' altra de planxadora.

Alló era un infern.—Sí, nosaltras fetas un escarrás, y ella, la *senyoreta*, al col·legi!... Mala mare!...

—El ventre que t' aguanta!... Mira,— y l' *Cap-sot* l' amenassava ab el puny, escupint més que may ab la boca torta.

—La *senyoreta*, la *senyoreta*.

Y tot el vehinat n' anava plé d' aixó de la *senyoreta*. Es clar, hi havia tan deshori tot sovint, s' armava tal xibarrí...

—La gandula!...

Ah! no vólian enterarse pas de qui 'ls hi cosia las mitjas, els mitjons, qui 'ls hi arreglava la roba, qui feya bona part de la feyna de casa.

IV

Se veyá clarament. Els pares no s' enrecordavan de la Rosalina.

La pobra sofría molt sense ningú de la família á ciutat, aborrida y escarnida per molts, estimada no més que per la Dida.

El món, quin desengany del món! Condenada á viure de caritat y en un ambient completament enemich del que necessitava!

No s' hi podia fer de cap manera: aquella gent, aquell pis, aquells barris no eran per ella. Sense ser gens orgullosa, ni una mica aixís, volaba més alt. Aixó 's porta á las venas. Figuréuvos si hi tenia de sofrir, que molts cops, cuan se creyan que dormia en aquell cuarto tan fosch y tan humit, sortia tot, tot, no s' aguantavan rés, y ella... escoltanho, callant.

Sempre callant, ¿qué tenia de fer? ¿Ahont aniria tan sola!

Tenia setze anys y entenimentada com era, pensava molt.

—No m' hi puch estar ab ells, de cap manera; 'm matarían! ¡Si no fos per la Rosa! ¡Pobra Dida!...

Las monjas l' estimavan de debó. Oberta de cap y estudiosa, possehia molts coneixements, se feya estimar y l' estimavan. —¡Te trobas sola, quedat, entra en el convent... Aquí, en aquesta pau, als brassos de Jesús!... pensa que tot t' hi porta, es un voler de Deu.—

Voler de Deu, ó no, la Rosalina 's deixava convence y casi n' estava decidida. Sí, sí, era lo millor, deixaria de fer nosa.

Pero, ¿y la Dida?... ¿Ella qu' era bona, deixaria á la Dida, que li havia fet de mare? ¿Li donaria aquest fort disgust?

¿Després que l' havia ajudada tant, ella fora desagradada fins abandonar-la en el cansament de la vellesa?

—Ah, no, may.

Y aquella xicota, 's vá mostrar en tota la grandesa del seu caràcter.

Sens explicar el perquè, tot d' un plegat d' un plegat vá mudar de vida. Se llevaba més dematí que tothom, arreglava l' esmorzar d' ell y de sas fillas y se 'n anava. Compareixia al mitj-día, preparava'l dinar pera tots, dinava y se 'n tornava, fins á la nit.

Els nirvis li davan una forsa especial. Sempre carinyosa pero may explicant res.

En *Cap-sot* tot estranyat se la mirava ab la boca torta, apunt d' escupir, pero no escupia.

—¿Qué deu fer! no ho enténch... ¡Vés, dona, ¿saps ahont vá?

La Rosa, no ho comprenia pas tampoch, no sabia qué dir ni qué fer.

—No li puch dir encara, d' aquí uns cuants días, potser demà.

Una nit, al arribar, tots estavan á taula, en el menjador-cuyna, plé de fum, estret, la llum del quinqué feya ganyotas.

Hi vá entrar victoriosa, com si entrés en una cambra magnífica del palau mes sumptuós. Vá saludarlos alegra y deixá sense importancia, sense orgull, com si no fes rés, unas quantas monedas al mitj de la taula y besant á la Dida, digué:

—Tingui, mare.

Tots varen aixecarse sorpresos, jo crech que debían ser més blanchs que las estoballas perque no ho eran pas gayre.

S' havia espavilat; ab ajuda de las monjas trobá una senyora que tenia un gran establiment de modas y dirigia el taller.

Regenerador trevall, benehít trevall!

RAFAEL NOGUERAS Y OLLER.

*
* *

Qué es la vida sens tú, amoreta meva,
qué es la vida sens tú?
es un patir etern, neguit sens treva,
es un sofrir com no ha sofert ningú.

—
Vina á calmar mas horas d' amargura,
vina, angel meu, aviat,
que potser els encants de ta hermosura
m' obriran aquell cel que tant cobejo,
de bat á bat.

J. NOVELLAS DE MOLINS.

l' abandonada

¡Qui li havia de dir á la pobra Cecilia, tan modesteta, tan bonicoya, tan riallera, tota cor y bondat, que aquell gatazauma d'en Quim havia d' enganyarla!

S' estimavan de criaturas; el primer ball l' havían ballat junts; á fira y á festa major, tot era per la Cecilia; pe'l bosch s' havían fet fonedissos més de una vegada, esquitllantse per la primera verneda que 'ls venia á mà á fi de ferse quatre magarrufas; y ni alenavan, ni vivían, ni parlavan que no fos pera enllepolirse mutuament ab sentiments carinyosos y mots de dolcesa.

Se casaren, y rebombori com el del seu casament no se 'n havia vist cap al poble. ¡Alló era rumbejar y sapiguer fer las cosas! De tota la familia d' hereus que per allá corrian, ningú al casarse havia anat més lluny que á Montserrat. Donchs en Quim y la Cecilia, no sols anaren á Montserrat, sino á Valencia, á Granada y á Madrit, y no se allargaren fins á Fransa perque 'l temps de que podían disposar no ho permetia.

Lluna de mel com aquella ¡qué plena era! ¡Qué benfactora! ¡Quin doll de felicitat donava!

Mes ab el temps el negoci del suro feya sovintejar els viatjes d'en Quim á ciutat; més tart, ja no era sols el suro, sino 'l ví, y 'l bestiar, y 'l oli, lo que tot ho duya en renou y treya á 'n en Quim de pollaguera, fins que vingué un día que la pobra Cecilia arribá á duptar de si 'l Quim era 'l seu marit ó si era un hoste.

¡Ni may que li hagués entrat tal dupte! Perque ab ell se li entafuraren els gelos; y lassopitas, y las indiscrecions, y 'ls mals pensamientos vingueren á corre-cuyta.

Tot ho regirava. En certa ocasió, trobant els calaixos de la taula-escriptori tancats, s' atreví á forcejarlos y se li obriren. Febrosa, excitada, remená tots els objectes, llegí tots els documents y... enrampada de sopte, cada-vérica, ab el cap caygut al respatllet de la cadira, ab la mà tremolosa, els seus ulls s' esforçavan en fixarse en els mots de un paper que havia deixat sobre la taula... pero no podia; el cor li feya horribles punxadas; el cervell li fugia...

Era una carta de dona, que deya:

La Torrentera

“Ayer me faltaste cochinamente. Te aguardé hasta las once. ¡Tres horas mortales de padecer por un bribón como tu que no lo merece! ¡Y tanto que hube de esforzarme para alejar á Pablo! Al menos me hubieses puesto dos líneas.”

Al cap de mitja hora llarga la Cecilia torná en sí, y tot lo que avants era decahiment se convertí en foch y valentía. La resolució li vingué repentina y la prengué com irrevocable. Ella no podía seguir vivint ab en Quím.

No volía més tractes ab ell... ¡Brétol, més que brétol!

Pero la resolució fou presa inútilment. Passaren días y en Quím no torná més al poble. Han transcorregut tres anys, y la Cecilia res més ha sabut d'ell. Viu sola y abandonada. Abandonada de tothom, perque al poble son tan justos, tan axerits, tan cristians, que la gent fa corre que 'l Quím no ha tornat més perque la seva esposa es una bleda, llunática, de tracte difícil, y que se li descobrí un enredo ab l' hereu Tortellá.

¡Y pera major pena no han faltat trapaceiras que han anat á las orellas de la infelís xicota y li han contat tot aixó que 'l poble diu!

Mes ella calla; no 's mou de casa seva; s' es acostumada ja á la soletat y al abandono; ni sisquera plora.

Y es que Deu li ha donat un nou amor: l' amor als pobres. La Caritat li ha fet oblidar tot. De las mans de la Cecilia surten no sols diners, sino també robeta pera 'ls infants desgraciats y recullits en establiments benéfichs.

Pero res pera 'l seu poble.

Res per aquella gent que no han sabut ni han volgut aconsolarla.

¡A ciutat, á ciutat! Allá mateix ahont en Quím hi cometé 'l primer delicte, ella hi aboca els tresors de la seva ánima. Aixís enterra la memoria del seu marit. La fossa cada día 's fá més fonda, pero també cada día es més plena de flors.

¡El marit!... No li vull altre mal—diu ella,—sino que mori sense fills. Al ménos, que no posi desgraciats al món.

Aixís parla aquella Cecilia bleda, llunática, de tracte difícil...

CLAUDI OMAR Y BARRERA.

Retorn

He arribat avuy al poble
sols per véuret, mon bé aymat,
y ningú dels que pregunto
de tú darme rahó sabí;
ta casa está ben barrada,
l' hort tot sech y despullat,
els testos de clavellinas
tots per terra están volcats;
l' altaret qu' administravas
de Jesús agonitzant,

l' he trobat pléide trenyinas
 y polsós, que fá fredat.
 He pujat á casa 'ls avís
 y de dret, mateix qu' un llamp,
 me 'n he anat cap á l'eixida
 hont tants cops, en temps llunyáns,
 del sol que anava á la posta
 havia rebut l'escalf ...
 He mirat á dreta y esquerra,
 pe 'l devant y pe 'ls costats
 y en cap lloch he sabut veurer
 lo que jo ansiava tant:
 qu' era aquella finestreta
 tan reixa, que ab treballs
 ta testa rossa y riallera
 hi solías treure avans....
 La prunera que hi havia
 allá al hort, s' es fet molt gran,
 y ab sas branca y sas fullas
 la finestreta ha tapat!...

IGNASI SOLER Y ESCOFET.

Els filòsops moderns

RESPECTE D' EN NIETZSCHE (1)

Frederich Nietzsche no es un creador. Es un Geni evocador intensíssim, un poeta, un filòsop, y un profeta. Sa filosofia es filla de la qu' enclouhen en sas pàgines els llibres admirables de Zoroastre, sa poesia té la fulguranta llum dels poemes primitius índichs y son esperit profètic naix de la Veritat absoluta de sas afirmacions.

Las imatges qu' esmaltan sos cànchichs igualan á las més bellas de las esmersadas per Dant en son poema immortal; la grandiositat y magnificencia de son estil es comparable á la dels antichs Vedas. Com els fills del Irán adora la Llum y son Geni, fá l' efecte, segóns felis expressió d' en Pompeyus Gener, "d' un Sinai plé de llampechs."

En son llibre capdal "*Also Sprach Zarathustra*"—"Aixís parlá Zarathustra"—es 'hont fá la exposició complerta de sas idees respecte de l' Univers, de la Vida y de la Societat. Sos pensaments son derivats dels qu' informan els insuperables escrits *Zendas* del creador del Maçdeisme.

Ahura-Maçda, la divinitat augusta y benefactora d' aquella religió humaníssima, no es un ser personal, de faccions humanas, visible com Jehová, no, es la llum, la llum que produheix acció, que dona Vida, la concepció més pura del Moviment, la manifestació més hermosa de l' Energía ó Forsa Universal.

Per fer reviure aquestas teorías plenament corroboradas per la Ciència moderna, en Nietzsche, se val de la ficció de que Zoroastre baixa novament de la Montanya Sagrada y torna á recomensar son pelegrinatge reformador sobre la terra.

(1) Vegís el número 106 de CATALUNYA ARTÍSTICA en el que s' hi publica el retrato d' aquest Filòsop.

La cuestió de principis no li importa. De conformitat ab las máximas del primitiu *Rig-Veda*, 'l filòsop alemany deixa de banda l' origen de la creació.

"Els deus han vingut després d' ella."

"¿Quí sap, donchs, d' hont ha eixit lo creat?" digué 'l poeta ari y en Nietzsche, troba, com aquell, impertinent la pregunta y 'n fá cas omís. Lo escencial es saber que vivim, ¿qué 'ns-importa saber d' hont vé la Vida? Vinga d' hont vulga; lo primordial es gosarla.

Y tota la filosofia nietzscheana se mostra igual, sana, ferma, robusta y consoladora.... "La Mort es útil perque es font d' Existencia," ens diu el pensador germánich. "La Mort no es destrucció" ens diu la Ciència nova, es únicament transformació de la Materia.

"Mentres que 'ls deus baixan, l' home puja," diu Nietzsche. "La Naturalesa eternament evoluciona" ens diuhen las Ciències naturals. Y filòsop y naturalistas, tots fonamentan sas conclusions en lleys derivadas de fets certs, positius, innegables y exactes.

Y de conclusió en conclusió arriba en Nietzsche á profetisar la vinguda á la Terra del Home-Deu, aixó es, del Home perfeccionat, del Super Home. Y la Ciència respón á sos cànchichs ab la teoria de la Progressió de las especies.

*
* *

Precisar quins filòsops han sigut els que han determinat l' aparició en nostres temps de la personalitat d' en Nietzsche, es tasca llarguíssima y engorrosa, impossible de realisar ab un article. Mes, no obstant, podem citar-ne alguns que bé de manera directa, bé indirecta, hi han contribuït.

Havém dit avants que en Nietzsche s' inspirá en els llibres *Zendas* y efectivament en totes sas obras hi resplandeix l' esperit del gran legislador de la Bactriana. Zoroastre ó sia Zarathustra ó Zerdasch, com l' anomenan altres, es la font directa ahont l' intel·lecte del pensador alemany begué el nèctar de la suprema ciència.

Peró no ha sigut sols á Nietzsche á qui la filosofia maçdeista ha cautivat. Pe'l segle III avants de nostra Era, apareix á Grecia, un deixeble de Teofraste, Estraton de Lamsaco y predica l' amor á la Naturalesa, considerant á n' aquesta lo bastant activa y poderosa pera tots els efectes y producció de tots els sers, sense necessitat d' una causa superior. L' home deu estimarla y adorarla en totes sas manifestacions; el que la contradeix en 'calsevol d' ellas es el més criminal de tots els malfactors.

Ab anterioritat á Estraton, en el segle V (a. de J. C.) Empédocles qui predica ja la teoria novíssima de l' *afinitat atòmica*, Ell mateix, sent en sí la grandesa del Super-Home y preveu la vinguda d' aquest. Creu al Home d' origen diví, caygut en virtut de sa flaqueza y li fá esperansar una Immortalitat eterna el día qu' hagi arribat al suprem grau de Perfecció.

Al caurer enderrocadas per la forsa de las teorías mesianicas las escoles helénicas que predicavan amor á la Vida y á la Naturalesa, y que per ordre cronològich poden considerarse fillas del *parísisme*—qu' aquest nom tenia la religió de Zoroastre per haberla adoptada els persas—l' Humanitat evoluciona regresivament y sos pensadors proclaman la necessitat d' atrofiar y combatre tots els instints naturals á fi de guan-

yar la eterna recompensa promesa per l' Evangeli als que se purifiquen per medi del sacrifici.

Aquestes idees que, com pesanta boyra baixa s'extenien arreu, mataven en flor tota manifestació vital, fins que temps á venir els temperaments heroychs d'un Galileu, d'un Luter y d'un Descartes, fent evolucionar aquelles, logran arribar á la proclamació de la llibertat del Intellecte, briosaament sostinguda per Spinozza.

Desde aqueix moment las Ciencias progressan y la Filosofia avensa. Abandona 'ls rutinaris y aspres indrets per hont la condugueren els mantenedors intransigents del mesianisme degenerat y mercé á la llibertat de pensament s'arriba per últim al estatuhiment del Empiri de la Rahó.

Y poch temps després en Rodolf Emerson, torna á sentar el principi de que l' Humanitat está representada en el Temps, tan sols per sos grans homes, y seguidament Carlyle, sosté la mateixa teoria y 'ls hi don el calificatiu d' Héroes. Y Nietzsche vé y condensant el parer d'un y altre, proclama 'l Super-Home, sentant, implícitament el principi magestuós, de que una multitud no es res al costat dels Génis.

*
* *

Quina será l' influencia de la doctrina nietzscheana? A Catalunya, no tenim prou força per precisar-la. Avuy tot just se 'l comensa á estudiar á tan gran filosop.

Gracias á 'n en Pompeyus Gener s'ha popularisat entre 'l mon intelectual de nostra terra. Cuan aquest el conegui, es fácil que trascendeixi al poble y allavors, potser sas doctrinas treuran del organisme de la nacionalitat catalana el virus del semitisme y tornarà á renaixer la sana, potentia y lliure personalitat ariana dels primers pobladors de Catalunya.

E. DE BARADAT.

Una obra d' utilitat pera Catalunya

Es ben digne d' alabansa la patriòtica tasca de formar un Diccionari complert y Gramática de la Llengua Catalana, que, ab tant interés y bon zél s'ha emprés el distingit filòlech Mossén Antoni M.ª Alcover, vicari general de Palma de Mallorca.

Segurament que l' únich fi que ha mogut al apreciat Doctor mallorquí al proposarse portar á terme una obra tan útil, es l'amor gran que sent per la llengua catalana, fins al punt d'haverlo conduhit á ferne 'l més profund y complert estudi pera la total coneixensa de llurs datos precisos pera la millor formació del esmentat llibre de consulta.

Creym que aixís ho haurán comprés las distintas personalitats que han tingut la sort de sentir á Mossén Alcover en son romiatge per ciutats, vilas y pobles que ha fet y qu' está fent, de quinas personalitats n'ha sollicitat la colaboració més activa, haventse compromés ja molts competents á esserne sos corresponsals directes pera buscar el major número de datos possible, quinas inscripcions, junt ab la requerida cédula

explicativa enviarán al distingit confeccionador de obra de tanta transcendencia.

A son pas per las localitats catalanas que ha recorregut l' infatigable filòlech, ha donat notables conferencias, desenrotllant un tema verament afalagador y simpátich, com es el de demostrar lo equivocats qu' están tots els qu' encara creuen que la nostra llengua es purament un dialecte. ¡Vergonya pera 'ls que tinguin aquesta convicció!

Mossén Alcover ho ha demostrat ab aquella clariavisió y convicció del qu' está fonament enterat d' una causa tan capdal com es la iniciada, y ab aquell interés y fervor propis del sabi quins coneixements exposa plenament convensut de que donarán els resultats més positius. En todas sas conferencias ha fet ben atinadas consideracions sobre 'ls diferents períodes de la Historia Catalana, admetent que la nostra llengua es una de las més antigas d' Europa en l' Occident y de las més importants entre las neo-llatinas.

No es llógich, donchs, que la llengua catalana siatandespòticament rebaixada per un escamot d'eunuchs d' enteniment y desnerits d' ánima, tenint com té, tals cualitats y brillantor histórica, y essent parlada en tanta extensió de terror ab infinitat de variants á cada paraula que li imprimeixen un relleu altament significatiu.

Es precis que reneixi y que se li fassi ocupar el lloch que li correspon, puig malgrat l' indiferentisme en que la tenen molts cataláns descastats y l' estar bon xich confosa entre altres llenguatjes forasters, degut á la invasió que sofreix Catalunya, quina influencia l' ha pervertida y malmesa, no hi há cap dupte de que pendrá la volada triomfal un día ó altre, fins á véurers reconeguda oficialment dintre de Catalunya.

A 'n aqueix fi s' encamina l' obra de Mossén Alcover.

Per altra part, el Diccionari de la Llengua Catalana, al colaborarhi infinitat de personas que s' interesan per un llibre tan meritori, vindrá á esser la obra predilecta del poble hont hi haurá fixat las paraulas qu' encarnan llurs sentiments y que ván revestidas d' una expressió y carácter genuinament catalá, paraulas que son, moltes d' ellas, absolutament desconegudas á la part oposada á la comarca hont son parladas. En el Diccionari Catalá, donchs, todas aqueixas paraulas, per amagadas que sían en moltes encontradas de nostra terra, hi apareixerán junt ab llurs variants; y no sols las de Catalunya, sino també las de Valencia, Mallorca y Rosselló, regións germanas de la nostra, ja que l' incansable pelegrí literari Mossén Alcover s'ha proposat recorrer també aquelles terras pera exposar son plan y fer l' aplech de paraulas, modismes, giros, etc, propis de las antigas parts de la patria llemosina.

Orgullosos podrém sentirnos de possehir aytal obra, veritable sustentácul de nostra llengua floreixent que admirará tothom, més encara al véurehi en ella un dels principis fonamentals pera la reconstitució del casal patri y un poderós obstacle contra el que s'hi estrellarán las furentas onadas de verí que sovint embesteixen á Catalunya ab el maligne intent d' arrabassarli la personificació que vá adquirint de día en día.

Per aixó, CATALUNYA ARTÍSTICA, qu'estima en gran manera l'avens y la cultura de nostre poble, se complau en fer constar la satisfacció que sent devant dels treballs preparatoris pera la formació d'una obra tan útil pera Catalunya, y felicita coralment al Doctor Alcover, encoratjantlo al propi temps pera que prompte puga donar á llum el desitjat Diccionari complet de la Llengua Catalana.

Juliol de 1902.

JOAN VIVES Y BORRELL.

Crónica musical

ORFEÓ CATALÀ

CONCERT DEL DIUMENGE

Com es de costúm sempre que l'"Orfeó Català" 's presenta en públich, el teatro Novetats estava plé de gom á gom.

El programa estava compost de sis obras, entre quinas n'hi havían dugas de capdals; ens referim á la *Missa de difunts*, del gran Victoria, y al *Divendres Sant*, del Mtre. Nicolau, aquesta última primera audició, y aquella, gayrebé també ho era, puig si be s'ha executat d'ella algún fragment, no ha arribat á esser del domini públich com ho es la *Missa del Papa Marcello*.

El públich pogué escoltar la genial concepció, l'obra mestra de Victoria, el célebre portento de la música religiosa del sigle xvi, que ab la *Missa del Papa Marcello* forma l'ambo sublim y grandió de la música polifónica. El públich l'escoltà... y no li produhí cap efecte; y es molt natural que aixís succehis, puig una obra del género de la que 'ns ocupém no pot escoltarse ni pot sentirse fora de son ambient propi y adequat, aixó es, en una iglesia y durant la celebració d'un ofici de difunts, ahónt la llum ténue, l'olor del encéns y la cera cremada y la austeritat del cant litúrgich predisposan al ánim y als sentits á un cert reculliment moral que no pot sustraurers, encar que vullga, al encant natural y á la tristesa íntima que produheixen aquellias sublimes notas, que devallant envers nosaltres com una ruixada celestial han de fernos endevinar y compendrer un quelcom mes posítiv, mes bonich y mes excels que tot lo que 'ns rodeja.

Aquest efecte causat per la música religiosa cuan es escoltada en son propi terreny, y que, mes que calse vulga altra obra, pot produhir la *Missa de difunts*, de Victoria, en 'l'el teatro, el diumenge passat, no s'endeviná, ni l'comprengué tampoch el públich, puig á poguer penetrar dintre 'l'pensament de las personas jcuants ne trobaríam que s'hi aborriren soberanament!; mes no hi ha altre remey, certas preocupacions de l'Iglesia, prohibeixen terminantment poguer escoltar aqueixas sublimes concepcions en son natural medi ambient... y ¡havém d'anarlas á escoltar en un teatrol!

La execució, deixá bon xich que desitjar, y particularment els homes, ho feren ab una duresa gran, sortintse gayrebé sempre del conjunt de las veus y ofegant sovint á las tiples y contralts, inconvenients que 's posaren ben de manifest en l'Ofertori.

L'altra obra que 'ns ha donat el Mtre. Nicolau, *Divendres Sant*, acredita á son autor de possehir un domini perfecte de las veus y dels efectes que ab ellas pot lograrse; ara si ens endinsém cap al sí de l'obra, enrahonant ben imparcialment, y declarant nostra particularíssima opinió, havém de confessar que 'l'cuadret, ó siga la plástica que vol traduhir l'obra musical, no está prou determinada, ans el contrari se 'ns presenta borrosa, y el ressó dels cants populars penetrant en l'iglesia, els cants severos y 'l'flayre d'encéns y cera invadint els carrers, y 'ls perfums del romani y la farigola, fonentse tot plegat y formant una boyyra intensa, no l'hem trobada fins al arribar á l'última estrofa, y 'ns havíam cregut qu'aquesta dobla manifestació dels elements musicals, litúrgich y popular, l'hauríam trobada desde la primera nota fins á l'última. No volém atacar en lo mes mínim á la positiva personalitat musical del Mtre. Nicolau, ni tampoch duptar gens ni mica de son escepcional talent y inspiració de compositor, mes ens sembla que el *Divendres Sant* no li ha sortit tal com éll desitjava y 'ns doná á compendrer en sas explicacions impresas en el programa del concer.

La execució del *Divendres Sant* fou magnífica, y 'l'Mtre. Nicolau ovacionat. Inútil dir qu'hagué de repetir-se.

Las restants composicions del programa, eran *L'Emigrant* d'en Vives, *Entre flors* y *La mort del escolá* del Mtre. Nicolau, que foren interpretadas d'una manera incomparable.

El concert qu'acabém de ressenyar, siguié donat com á homenatge al may prou plorat Mossén Cinto Verdager; per aixó figuravan en el programa totas las composicions que hi ha en el repertori del "Orfeó" ab lletra del gran poeta.

ORFEÓ DEL CENTRE CATALANISTA GRACIENCH

Aquest novell "Orfeó", que dirigeix el distingit mestre J. Cumellas, se presentá, per primera vegada al públich el diumenge passat, ab un petit concert, dedicat á sos socis protectors, que 's verificá á la tarde en son local social.

Com á primera mostra de sos estudis, ens deixá contents de debó, tant per lo que 's rerereix á la escola de cant com respecte á las interpretacions, acreditantse el Mtre. Cumellas de sapiguer ahont té la maredreta, y de possehir inmillorables condicions pera prosperar brillantment en el difícil ram orfeónich.

En el programa, figuravan: *Cansó de Cassador*, *Barquejant* y *Cansó de taverna*, de Mendelssohn, *Montanyes del Canigó*, *La mare de Deu*, *El Rossinyol* y *S. Ramón*, d'en Morera, *L'Emigrant*, d'en Vives, *La filadora*, harmonisada pe'l Mtre. Cumellas y dugas cansóns catalanas originals, una del propi Cumellas y un'altra de la Srta. Isabelina Güell.

Totas ellas foren aplaudidíssimas, tant per lo ben cantadas com per lo ben interpretadas.

CATALUNYA NOVA

El diumenge passat, s'hi verificá l'acte de la reparició de premis als noys y noyas que concorren á las classes de solfeig que sosté, organisantse ab tal mo-

tiu una petita vetllada, en la que hi prengueren part tots els elements musicals de "Catalunya Nova" pera aixís donar una mostra dels avenços en la educació musical que en dites classes reben els noys y noyas que hi assisteixen.

La secció d' homes cantaren, *La Bandera* y *La Sembra*, d'en Morera, y *Cansó de taverna* y *Barquejant*, de Mendelssohn, la secció de noys y noyas e *Cant d' aliansa*, de Mozart, y las dugas seccions plegadas *La Primavera eterna*, d'en Morera.

Alguns alumnes executaren diferents composicions pera violí y piano.

Tots cuants prengueren part en la vetllada que ressenyem foren molt aplaudits, tinguentse de repetir la major part de las pessas del programa.

JOSEPH BARBERA.

Consells de D. Francisco de Quevedo

ALS HOMES SOLTERS

QUE VULGUIN DEIXAR DE SERHO

No has de triar dona ni molt guapa ni molt lletja; lletja, cada vegada que estant á casa teva una mica distret ella se 't presenti, 't clavarà un susto, y ab un any de tenirla aprop morirías espantat.

Si es molt guapa, ja estás ben fresch: no serás may el seu marit, sino el seu guardia-civil.

Si ha de ser una de las duas cosas, val més que sigui guapa, porque val molt més haver d'anar ab els ulls ben oberts á totes horas, que no pas haverlos de dur sempre tancats. Val més haver de vigilar á la dona, que haver-ne de fugir.

No ha de ser ni rica ni pobre, sino que resulti que ni ella compri al marit, ni el marit á n' ella.

En quant á ser alegre ó trista, val més que sigui alegre, que ab las marfugas que porta el matrimoni, avans del any de casats ja la tindrás en el punt just. Casarse ab dona trista es condemnarse á portar dol rigurós per estar per casa, fins á l' hora d' enviudar.

Ha de ser ben agradosa y amable y tot, pero no més ab el seu marit.

Ha de portar las robas que vagin bé al seu cos, y al portamonedas del seu home.

No ha de fer lo que fassin las altras donas, sino lo que haurian de fer totes las donas.

Val molt més que sigui avara que no pas malgastadora; lo primer, al cap y al fi sosté las casas, y lo según las tira á terra. Qu' estiguin en el punt just n' hi ha una per cada deu mil.

Lo mateix té que sigui morena com que sigui rossa; la cuestió está en que el color que Deu li hagi donat no se 'l cambihi.

Las donas (y els homes) que 's pintan, portan la mentida á sobre, dematí, tarde y vespre, y á la nit y tot.

Tant se val que sigui alta com baixa; en el primer cas se poden vigilar mes facilment, y si es baixa, no la veuen tant els que convé que no la vegin.

No ha de ser ni massa jove ni massa vella: no es bo que fassin criaturadas, pero tampoch es bo que sápigam massa.

Deu nos en guard de las donas de massa perfeccions, perque no 's poden pas aguantar. Las del peu petit son las més perillosas, perque totes ellas portan calsat tan estret, tan estret, que cuan convé fugir de las tentacions, no poden correr, y fins n' hi ha que cauhen y tot.

Sense parents en absolut, tampoch convenen, perque cuan se moren, el marit ha de portar el dol tot sol, y com que la gent no més se 'l mira á 'n ell, ha de plorar tot el camí, tant si 'n té ganas com no.

Massa parents tampoch vá gens bé: de cada tres parents n' hi ha al menos dos y mitj que fan nosa.

Convé molt que la dona no *sigu*, sino que *hagi sigut*, y que d'aixó ja fassi tant temps que la seva vanitat ja no se 'n recordi.

Convé molt que no sigui desganada, perque aquestas gastan pera alimentarse el doble que las altras: tot se 'n vá ab llaminaduras y en aquellas cosas que diuen que fan agafar gana.

Y finalment, cuan t' hakis de casar, búscat la dona que menos s' assembli á las altras donas.

Traduhit, arreglat y desarreglat
per

ALBERT LLANAS

Bibliografía

LLIBRES Y PERIÓDICHS REBUTS EN AQUESTA REDACCIÓ

Espana en Paris, per ARTUR VINARDELL ROIG

Vetaquí un llibre ben catalá y ben espanyol. Si en Vinardell, que resideix á París desde l' any 1887, en que emigrá eludint una persecució política, hagués produhit á Espanya quant escriu sobre regionalisme y ho hagués fet en catalá y á Barcelona per més agra

vant, s' hauria sentit en aquestes horas tota la serie de dictats lletjos que constitueixen els *varapalos* encartonats dels castellans contra 'ls enemics de la patria "una", "inconsutil", "indivisible"... tot alló que deya tan ben dit en Castelar. Mes en Vinardell parla lluny de la terra, en la ciutat pretenciosa de la llum, y parla en castellá, desempallegantse de predujids, surant ab sas conviccions valentas per la virtualitat de idees sanas, fentse simpátich desde las primeras páginas hont se 'l veu disposat á fer feyna de verdadera patriota.

Al costat de sos amors de regionalista, de las moi-xaynas que dedica als artistes catalans que á París se la buscan, boy destriant y avalorant sas cualitats, encoratjantlos pera l' *avant sempre*, hi sobresurten els articles: "*De mis campañas, antes de la guerra, durante la guerra y después de la guerra*", escrits durant els días de la gran tragedia espanyola. Resulta un *espectacle* interessant veure com se las heu en Vinardell á solas y *mano á mano*, ab la colla de brétols distingits que desde las planas dels periódichs francesos atacaban y escarnían á Espanya en aquells luctuosos días. Aixirit com una fura, furgant entre mitj de la brossa y la faramalla d' una prosa malévolá sab desencanar als jingoístas en el redós parisench.

Sempre que convinga reconstituir aquells fets, l' obra d' en Vinardell resultarà un document apreciable: els que parlan de las simpatías de Fransa envers nosaltres s' hi poden ilustrar.

Las conferencias á la Sorbona, la crónica de la excursió á París dels Coros d' en Clavé y las páginas de crítica, tot es ben remarcable y mereix que 'l públich s' hi fixi. Vária en sos assumptos, la obra presenta aquella unitat que constitueix el mérit dels treballs literaris, á favor de l' alé patriórich que l' informa.

Com á condicions editorials pot figurar dignament en els aparadors de las llibrerías dels grans *boulevards* parisiens.

P.

El darrer número de l' acreditada revista agrícola quinzenal *L' Art del pagés*, sortinse de sa especialitat, qu' es la propaganda de l' agricultura práctica, está tot dedicat á honrar la memoria del gran poeta Mossén Cinto Verdaguer.

Es un número ben notable, tant per son text com per la manera qu' está distribuhit, sobressortint, entre altres treballs literaris, *Una invocació* ben sentida y escayenta, firmada per la Srta. Elissa Tobella, filla de nostre bon amich el Director de *L' Art del pagés*.

Hem rebut el número 11 de *L' Autonomista*, butlletí bimensual del "Centre Regionalista" de Sarriá. Conté el retrato y la firma autógrafa del venerable Pi y Margall y un estudi sobre la personalitat del gran autóm.

Ab gust hi establím el cambi.

ARXIVER.

TEATROS

ELDORADO (TEATRO DE CATALUNYA)

Dijous passat vá estrenarse la comedia en tres actes de Shakespeare "*Falstaff ó las alegres comadres de Windsor*", obra traduhida y arreglada á la escena espanyola per Joseph de Roure y Felix Gonzalez Llana.

Tots els génis tenen las sevas horas d' humorisme y en ellas devía escriure l' immortal autor inglés la seva graciosa comedia.

Lo difícil es ferse cárrech d' una obra aixís; y lo imposible es apreciar tot el seu valor.

Primer, perque 's mou en un ambient més ó menos exórich, y en según lloch perque la forma literaria que en l' original deu resultar magnífica, en la traducció y *arreglo* arriba sempre pàlida, salvant honrosíssimas escepcions.

Y més pàlida encara resulta tota l' obra—fondo y forma—cuan se li dona una execució tan poch sólida com li doná la companyía del *Eldorado*.

En Thuillier se caracterisá admirablement, vá dir bé, y mereix un aplauso, sobre tot pe 'l carinyo ab que 's veu qu' estudiá el paper.

* *

Dissapte tingué lloch el benefici d' en Donato Jimenez, ab l' hermosíssim drama de Tamayo *Un drama nuevo*.

Se veyá per part de tots, que presentavan l' obra ab forza carinyo y estudi.

En Donato Jimenez en el paper de "Yorich" va estar molt be, tenint ratos felissos en els que guanyá forsas aplausos.

A la Moreno l' hém vista pocas vegadas tan artista.

En Torner s' identificá en son paper. En una paraula: L' hermós drama de Tamayo, per aquesta companyía, no podía véures més ben representat.

R. S. S.

Nostre folleti

Ab el present número repartím el **PLECH** 16.e de la preciosa y popular novela de costums del nostre temps

LA PAPALLONA

original del eminent novelista catalá

Narcís Oller

Nova edició esmeradament corretjida per l'autor, y seguida d'un judici crítich del célebre novelista francés *Emili Zola*.

Acabada **LA PAPALLONA**, seguirá un llibre del genial poeta

Apeles Mestres

titulat

CANSONS

En el vinent número publicarem un altre dels treballs en prosa premiats en nostre segon petit Concurs literari y la preciosa poesia del llorejat poeta en Pere Palau Gonzalez de Quijano, llegida darrerament en la vetllada necrológica que 'l Centre Gironí d' aquesta ciutat endressá á la memoria del gran Moisés Cinto Verdaguer.

*
* *

També publicarem la ressenya crítica de las obras darrerament exposadas en el «Saló París», que avuy sentim tenir que retirar per falta d' espay.

Per erro d' estampa sortí en nostre número passat en la Secció Bibliográfica, al parlar del llibre *Boires baixas* la paraula *lectinotio* en lloch de la de *leitmotiu* qu'era la que en son original havia escrit nostre company E. de Baradat.

Estem segurs de que 'l bon sentit de nostres llegidors haurá subsanat la equivocació; mes com podria donarse el cas de que alguna d' aquellas serpetas mossegayres, que tant abundan en el camp de la literatura, se servís de cosa tan senzilla pera ferne base de murmuracions capciosas, heusaquí el perquè de la present rectificació.

En els Jochs Florals d' Arenys de Mar, suspesos fins á nova ordre per disposició militar, han sortit premiats la distingida escriptora Mercés Padrós, el llorejat poeta Pere Palau González de Quijano, en Y. L. Brichs Quintana, y en Joan Vives y Borrell, tots estimats col·laboradors de nostra Revista.

Se'ns diu que 'l gran artista italiá Ermete Zacconi, en la vinent Cuaresma, vindrá á Barcelona á donarnos un curt número de representacions. També hem sentit dir que la famosa trágica alemanya Agnès Sorma, després d' haver complert en el mes d' Octubre

sos compromisos, ab una empresa de París, farà una *tournee* per Espanya, vinguent á Barcelona á representar las millors obras de son repertori, com son *Nora*, d' Ibsen; *Animas solitarias*, de Hauptmann; *El poder de las tenebras*, de Tolstoy, y algunas otras d' universal renóm.

No cal dir ab quin goig veuriam que 's confirmessin aquets propòsits.

Enguany Barcelona celebrará las típicas Festas de la Mercé, que antigament eran un alicient pera la vida comercial y industrial de nostra ciutat y que desde fá molts anys estavan gayrebé olvidadas.

Ab aquest motiu, nostre Ajuntament publica la següent convocatoria obrint un concurs públich de

CARTELLS ARTÍSTICS

ANUNCIADORES DE LAS FESTAS DE LA MERCÉ

ab arreglo á las Bases que segueixen:

1.ª Els esbossos ó projectes serán presentats suscrits ab un lema y acompanyats de un plech tancat contenint el nom y domicili del autor; en el sobre d' aquest plech, estará escrit el lema corresponent.

2.ª Els esbossos ó projectes serán entregats á la Majordomia Municipal, expedintse als "presentants" l' oportú rebut per ordre rigurós de presentació.

3.ª El plasso d' entrega dels esbossos ó projectes, acabarà 'l 10 d' Agost, á las duas de la tarde.

4.ª S' adjudicarà un sol premi de 1.000 pessetas, poquent el Jurat concedir las mencions honoríficas que cregui justas.

5.ª Se fixa en "Cinch", com máxim el número de "Colors"; pero 'l Jurat estimará com circumstancia favorable el menor número de colors. Las dimensions del "Cartell" haurán de ser tals que permetin sa estampació en trossos solts de 1 x 0'70 metros.

6.ª El cartell deurá contenir la llegenda: "Ajuntament de Barcelona.—Festas de la Mercé, 24 de Septiembre de 1902." Deixant l' espay suficient pera anunciar en breu forma las festas que s' acordin celebrar.

7.ª L' autor del projecte ó esbós premiat, deurá encarregar-se de dirigir la reproducció de sa obra.

8.ª El fallo del Jurat se publicará per tot el dia 15 d' Agost.

9.ª El Jurat estará format pe 'ls senyors següents: Don Santiago Rusiñol.—D. Miquel Utrillo.—Don Manel Rodríguez Codolá.—D. Román Ribera.—Don Joseph Puig y Cadafalch.

Barcelona, 10 de Juliol de 1902.—Joan Amat, Alcalde de President.

El notable escriptor vigatá y estimat col·laborador nostre, D. Martí Genís y Aguilar, ha tingut la desgracia de veurer morir á son fill gran, á la edat en que mes rioleras esperansas fan preveure.

Acompanyém al Sr. Genís en la pena que 'l afligeix, enviantli nostre conhort.

Son moltes las composicions literarias rebudas pera els Jochs Florals que ha de celebrar el mes entrant l' Associació Catalanista de Manlleu, "En Rafel de Canova".

L' empresari de nostre Gran Teatro del Liceu ha marxat cap á Italia ab l' objecte de contractar els artistes que han de formar el cartell de la vinenta temporada d' ópera.

El Govern espanyol ha concedit la gran creu d' Alfons XII al literat alemany Joan Fastenrath, en premi als treballs favorables á la literatura d' aquest pahís que ha fet sempre l' escriptor de Colonia.

Els nostres subscriptors de Barcelona que surtin á estiuhejar rebrán sense augment de preu, com en anys anteriors, el periódich, mentres indiquin á n aquesta Administració hont se 'ls hi té d' enviar.

Bustos del Dr. Robert

Reproduccions del modelat original, pe 'l llorejat escultor en Joseph Pagés y Horta.

Son els bustos de mes semblansa y mes baratos.

Cada reproducció: **7 pessetas**.—Embalatje y ports pera las demandas de fora Barcelona: **4 pessetas**.

Tots els encárrechs en l' Administració d' aquest periódich.

Monument á Frederick Soler

Suscripció pública destinada á aumentar els ingresos pera 'l Monument á FREDERICH SOLER (PITARRA),cuals donatius no podrán excedir de **una pesseta**, al objecte de donar á la suscripció carácter popular.

De las cantidades recaudadas se'n farà entrega á la *Comissió Executiva del Monument*, presidida per l' Alcalde d' aquesta ciutat.

Suma anterior. 55'70 ptas.

Don Joseph Borrás Petit	0'25 pta.
» Joseph Clúa	0'50 »
» Ramón Queralt	0'15 »
» Enrich Queralt	0'10 »
Srta. Carme Albi.	0'25 »
Don Joan Robuster.	0'50 »
» Ramón Botifoll.	0'50 »
» Salvador Bergadá	0'50 »
» Ramón Bergadá	0'50 »
» A. C.	1 »

Total. . 59'95 »

Continúa oberta la suscripció en la Redacció de CATALUNYA ARTÍSTICA.

A. López Robert, impresor, Asalto, 63.—Barcelona

CATALUNYA ARTÍSTICA

SETMANARI IL-LUSTRAT D'ARTS Y LITERATURA

Redacció y Administració: — Raurich, 20, principal. — (Hi ha bussó á la porta.)

DIRECTOR: J. AYNÉ RABELL. — ADMINISTRADOR: BARTOMEU LLURÓ

EN SOS NÚMEROS ORDINARIS PUBLICA:

16 planas de text degut als millors prosistas, poetas y crítichs regionals.— **8 de folletí literari**.—

Gravats y dibuixos de notables artistas.

Confecciona sovint números extraordinaris.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ: BARCELONA, trimestre **2 pessetas**.—FORA, mitj any **4 pessetas**.

EXTRANJER un any **12 franchs**.—NÚMERO CORRENT, **15 céntims**.—NÚMERO ATRASSAT, **20 céntims**